List 31. **NOVICE** Tečaj XXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 3. avgusta 1864.

Gospodarske stvari.

Odprto pisemce
do naših gospodarjev,
kterim je letos rž polna
rožičkov ali vranjih parkljev.

Pisal P. N. Feuser.

Neznano veliko je letos sèmtertjè na rženih klasih bilo rožičkov, vranjih parkljev ali glavnic (mutterkorn, secale cornutum), zlasti na lepih ržiščih ljubljanskega mahú (morast). Ne morem si kaj, da ne bi spregovoril besede o tej nadlogi.

Zlasti v mokrih letinah, kakor je letošnja bila, so na klasovji rženem, pa včasih tudi pšeničnem, ječmenovem, ovsenim, turšičinem itd. roženim parkljičkom podobni črnikasti izrastki, ki jih pozná vsak otrok. Kaj prav za prav se godí v takem zrnji, da se prebrne v rožičke, si vsi naravoznanci še niso ene misli; to pa je po vsem gotovo, da ti rožički nimajo tega celó nič v sebi, kar ima zdravo zrno, ampak da so skoz in skoz hudo strupeni; poglavitni strup njih je tako imenovani ergotin, drugi je fungin; so pa v njih še druge tvarine: cerin, stearin, neko mastno olje itd. itd. Ako take rožičke v moko zmelješ in z mlekom kuhaš, dobiš hud strup za muhe, pa tudi druge živali. Ko sem nekega leta pleve take rží, v kteri je bilo več rožičkov, dal prešičem, so se brž prikazale znamenja hudega zavdanja; veči prešiče smo rešili, dva mala pa sta crknila; raztelesenje je kazalo, da jih je strup umoril.

Naj bi tedaj duhovni gospodje s prižnice, pa srenjski župani in drugi gospodarji, kteri „Novice“ beró, razglasili svojim ljudém, kako sila nevarna je ta pritiklina v rži! Pa tudi to naj jim povejo, da človek zbolí, ako kruh ali kako drugo močnato jed vživa, v kteri je z moko vred bilo somletih več teh rožičkov. Bolezen ta se imenuje žitna božjast. V Parizu je že več let komisija, ktera preiskuje na vse straní to stvar.

Nauk vsem pa naj je ta:

Rožički ali vranji parklji naj se iz žita prav skrbno izberó in sežgó; ne za živinsko klajo ne za gnoj naj se ne rabijo nikdar nikoli.

Rožički obdržijo veliko let svojo kalilno moč. Ako pridejo kakor koli na polje, začnó kaliti, in kalijo tem več, čem bolj je zemlja mokra in vreme vlažno. Največ se jih nahaja ob krajih njive in kjer je žito bolj redko.

Rožički so prav takrat zreli, kadar cvetè rž.

Varovati se je tedaj treba, da se ne pomešajo semenu, da ne pridejo ne na gnojnišče ne v mešani gnoj (kompost). Zato je gospodarjem posebno letos treba pazljivim biti, da si za seme izberó čisto rž.

Dostavek vrednìstva. Nadjaje se, da skušeni naš gosp. Feuser ni boba v steno metal s tem podukom, potrjujemo tudi mi po lastnih skušnjah, da mnogo živine je že poginilo po strupu tem, da pa gospodarji še vedili niso, zakaj, ter so krivičili marsikaj druzega. Da pa je tudi to res, da že mnogokrat je po povžiti taki moki nastala med ljudmí kuga, ki se imenuje žitna božjast (Kriebelkrankheit) in se končá s mrtvoudom in s tem, da snet (brand) napada noge in roke in celi život, pričujejo nam stari zapisniki, kteri nam kažejo, da je bila taka kuga leta 1577 v Hesii, 1588 v Šlezii, 1648, 1649, 1675 v Voigtlandu, 1716 na Saksonskem, 1717 zopet v Šlezii, v Švajci 1709, 1716 in 1717, v nekterih krajih Francozkega je bila tako grozovita, da od 120 bolnih ljudí jih je komaj 5 živih ostalo, itd. itd. Čeravno so bili morebiti še drugi vzroki vmes, vendar je bil omenjeni strup mnogokrat kriv hudega ljudomora.

Kako naj se konoplje poruvajo in močijo.

Odkar se je bombaž podražil, so začeli naši kmetje zopet konoplje sejati, in tako je prav. Stariši ljudje vejo sicer menda dobro, kako je treba ž njimi ravnati, ker so bili nekdaj tega vajeni; mlajšemu rodu pa niso morebiti še celó imena „trlica“ (tarlica) „pezdirje“ in „mikati“ več znane. — Ker se bliža čas, ko navadno konoplje rujejo in močijo, ne bo morda neprimerno, če mladim pa tudi starim v poduk o njih kaj povemo. Posneli smo ta poduk iz italijanskega našega družbinega časnika „Atti e memorie“; njegov vodnik pa je nek G. B. Margarolli.

Opustivši za zdaj vse, kar se sejanja tiče, prestopimo naravnost k poruvanju. Ruti se morajo konoplje ne vse h kratu, ampak enkrat ene, enkrat druge. Poberejo naj se poprej moške tudi belice imenovane, to je, tiste, ki ne dajé semena, in ki so poprej zrele kot une; če ne, bi dale moške stebla, ker že zrele, veliko močneje in boljše predivo, kakor ženske (črnice, semenice), ki niso še zrele; povrh tega bi se pozgubilo tudi seme.

Konoplje se navadno rujejo s korenikami; v nekterih krajih jih pa žanjejo ali kosijo. Na uni prvi način (vižo) se dobí več lepega prediva, na drugi pa več tulja ali štôpe. Potem, ko so se moške konoplje poruvale ali požele, naj ostanejo skoz 2 ali 3 dni na ženske naslonjene, da počasi zvenejo in se osušijo. Kadar sčasoma tudi semenice dozorijo, naj se porujejo tudi one, pa posebej v snope povežejo. Ene in druge pa naj se pustijo na solncu, naj se pobere seme, in

potem, ko se je vsako steblo perja očistilo ali omulilo, naj se naredijo snopi, da se denejo namakat.

Pri namakanji je treba gledati na kraj, kjer se imajo močiti, in na to, kakošne da so konoplje. Zlasti se pa tudi mora paziti na to, da se, kadar se snopi delajo, samo enako dolge in enako zrele stebla skup zvežejo; tudi naj se debele stebla od tankih ločijo; če ne, bojo tanke zadosti razmočene, debelejše pa premalo, in tako bodo tudi zrele poprej gotove, med tem ko nezrele zaostanejo.

Če hočeš imeti lepe preje ali konopnine, moraš sosebno na to dvoje gledati: da ne poruješ vseh konopelj h kratu, ampak moške posebi in ženske posebi, in da storiš natanko, kar smo zastran namakanja povedali.

Na dalje vedi, da, če so konoplje še zelene, se hitrejše razmočijo, ko če so že dobro zrele in rumene; daljše stebla se umočijo prej, ko kratke; tako se tudi konoplje, ki so se, poruvane, že delj časa sušile, veliko bolj počasi namakajo, kakor tiste, ki se komaj pobrane, brž v vodo denejo. Sicer pa, naj se, ako ni druzih silnih del, dalje ko sred oktobra (do sv. Terezije) namakanje ne odlaga, in to zavoljo deževja in mrzlote, ki potem nastopi. Sicer je pa tudi zato potrebno, da se denejo poprej močit, ker se morajo po močenji na solncu sušiti, v poznih mescih pa nima solnce več dovolj moči, in bi postalo lakno (niti) slabo.

Koliko časa naj ostanejo konoplje v vodi? Skušnja učí to-le: Kadar se dá lub, kakor je steblo dolgo, lahko sleči in se sredica ali stržen razpušča, takrat je čas, vzeti konoplje iz vode. Če jih poprej izvlečeš, se ti lub še preveč drží in se le težko lušči, ter če hočeš tanko (fino) lakno imeti, moraš jih djati še enkrat močit; če jih pa prepozno iz vode vzameš, si zgubil četrti ali šesti del pridelka, in boš imel več štope, ko dobrega prediva. Da se toraj prepričaš, kako z razmakanjem gré, potegni vsako toliko kako steblo iz vode, in glej, ali je že, kakoršno mora biti ali ne.

Kar se tiče vode, je najboljša tista, ki ima kakih 12—15 stopinj gorkote (po Reaum. gorkomeru), in je toraj skorej mlačna. Najslabša je tekoča voda; zakaj, dasiravno se v njej konoplje najbolj ubelijo, postanejo pa ojstreje in bolj trde, in se dá, kar je lesastega, težko odločiti. Med stoječimi vodami so najboljše glenaste in take, v kterih so rastline razpuščene, to je, goste, tolste vode, ali pa take, ki imajo solí v sebi, in ki jim pravijo trde, sirove.

V trdi, sirovi vodi je najboljše namakati konoplje, kadar hočeš imeti konopnino za v farbo, ker se je farba potem rajše prime in drží; toliko težje je pa tako konopnino do dobrega ubeliti.

Močišče imej daleč od hiše, in glej, da ti ne pije živina iz njega; kajti voda, kjer se konoplje močijo, škoduje živini.

Kadar so konoplje, kakor se tiče, razmočene, izvleci jih iz vode in oplahni jih dobro dobro v bolj čisti vodi, ko je mogoče. Potem deni jih sušit in loti se čiščenja. V Valsassini na Laškem luščijo kmetje vsako steblo posebej pozimi, ko imajo čas; delo, se vé da, je bolj počasno, pa se splača, ker je predivo lepše.

Na dalje se konoplje sicer na več načinov (viž) obravnavajo, najboljše pa bo menda, ako se stare navade držimo, po kteri se najpopred tolčejo, potem s tarlicami tarejo, poslednjič na grebenu mikajo ali drzajo, kakor lan. „Umni Gospodar.“

O goveji kugi.

Na Hrvaškem še ni konec goveje kuge. Kr. dvorna kancelarija je iz Dunaja gosp. prof. dr. Röll-a, ravnatelja ondašnje živinozdravilske šole, poslala v Slavonijo in Hrvatijo, da preišče stan te bolezni, in gospod profesor je pisal kranjski c. k. deželni vladi 22. julija, da v Jakšiču požeške županije je dal pobiti, kolikor je še bilo bolnih goved, — da v Torčeću, križevške županije, še zmirom boleha živina za kugo in da ni še kmali pričakovati, da popolnoma neha, — da v Dužici siškega kotara je še pri 9 gospodarjih kuga, kar so tri tedne skrivali, in da je mogoče, da je odtod se zanesla tudi še v druge kraje. Zato so živinski sejmi še prepovedani v vsi križevški, požeški in zagrebski županii.

Iz tega vsak pameten človek lahko posname, da kranjska meja proti Hrvaškemu še zmirom mora zaprta biti, da se nam iznova pošast ne pritepe v našo deželo. Žalibog! da pri vsem tem so vendar nekteri naših gospodarjev tako brez vse vestí, da na Hrvaškem skrivé kupujejo živino in jo po kontrabantu vlačijo k nam. Tako je unidan nekoliko kmetov v Adlešiču črnomeljskega kantona na sejmu karlovškem kupilo goved. Sami so krivi, ako jih zdaj po pravici zadene ostra kazen.

Natoroznanske stvari.

Nekaj o vidri.

Znano je, da žabe živé v vodi in na suhem; imenujejo se zato dvoživke ali zemljovodnice. Tudi vidra živí tako, namreč v vodi, na suhem pa le počiva in spí; vendar se pa ne prišteva dvoživkam, temveč kunam, ker jim je zarad svoje podobe, in kakor so ji zobje ustvarjeni, najbolj podobna. Vendar jo pa plavne kožice med prsti na vseh štirih nogah tolikanj od kun ločijo, da bi smela lastno mesto v natoropisji imeti; tako jo tudi naravoslovci najnovejših časov popisujejo.

Znano je do sedaj skoraj dvanajstero plemen vider; posebno veliko jih je v Ameriki, ki so našim manj ali bolj podobne. Vse plemena nam dajó prelepo kožuhovino; sveti se, da ne kmali ktera druga tako, pa je tudi kaj mehka; zavoljo tega jo zeló cenijo, pa tudi drago plačujejo. Ta kožuhovina je tudi od poleti vjetih živali enako dobra, kakor od onih vider, ktere o zimskem času ujemó. To je drugače pri kunah in drugih živalih, ki jih lovimo zavoljo kožuhovine, kajti poleti ima njihova koža rejo in slabejo dlako. Pri vidrah je koža morebiti zato vedno enaka, ker živé po hladnih krajih, po vodah.

Vidre, kakoršne so pri nas, so dolge po tri do štiri čevlje. Telo njihovo je okroglasto, kakor tudi glava, ki ima majhne v kožuhu skrite ušesa. Rep je kratek, tako tudi noge; med prsti imajo plavne kožice, kakor je bilo že pred omenjeno. Dlake so svitle in rujave, spodaj bolj sivkaste; kocine so kaj goste in tanke. Pri mlajših živalih je dlaka bolj temna, na koncu repa skoraj črna.

Vidra živí po rekah, jezerih in ribnikih, zlasti ondi, kjer je veliko rib. Iz rek ti zahaja tudi rada v potoke in druge manje vodice, ako čuti, da bode imela bogat lov; posebno pozimi hodi rada v take vode, ki ne zamrznejo. Pravo svoje stanišče si kaj lepo pripravi; skoplje si pri vodi pod zemljo precej prostorno jamo, iz ktere luknja v vodo drží, tako da, kadar se ji zljubi, v vodo šine, pa zopet nazaj v jamo, ki je navadno vedno suha, ker je više od vode napravljena. Te luknje je težko najti, v nji je tedaj vidra brez skrbí. Tù spí podnevi, ponoči ti pa gré lovit ribe, žabe in rake; to je edina njena hrana. Na lovu je vidra kaj ročna ter ribnikom in tistim, ki ribštva imajo, veliko škodo dela. Ni treba dolgo, pa imaš prazen ribnik, ako se ti je kaka vidra med ribe naselila; najlepše in najboljše ribe ti

bode polovila; posebno ji dišé postrvi, zato si časih rada poišče take vode, kjer jih čuti, ter ne mara nič, če mora tudi daleč za postrvi iti. Hoja njena pa ni nič kaj hitra, saj žival ni podobna za to; gredé zelo se opoteka. Vse drugače urna je v vodi; tù potaplja se in plava ko riba, in to se vé, da z odprtimi očmí. Le redko pride na vrh, da sope; ako misli, da je nevarnost blizo, ti pomolí samo nos iz vode. Kaj premetena je in lovcem veliko kljubuje, predno je ujemó ali ustrlé. Vendar si pa človek vse prizadeva, da jo dobí, nekaj zavoljo kožuha, nekaj pa za to, ker pri kuharjih, natoropisju vkljub, veljá za ribo; mislijo namreč, da se po vidri le ribja kri pretaka, ker le ribe vživa. — Spomladi ima vidra navadno po troje mladičev, za ktere napravi posebno luknjo, ker v domači bi jim bilo pretesno. Stara jih dojí dolgo in z živežem preskrbuje, kajti precej morajo že odrasli biti, da sami jamejo ribe loviti. Še le na jesen se ločijo mladiči ter začno živeti na svojo roko. — Da si je vidra, zlasti ako je že stara, precej huda žival ter rada popada, mlada se dá vendar rada ukrotiti. Peščenikar.

Kaj je poštno povzetje, in kako se opravlja.

Poduk vsem, ki imajo s pošto opraviti.

Večkrat beremo v kakem naročilnem povabilu, da bodo naročniki naročnino po poštnem povzetji plačevali. To je pa mnogokrat krivo, da nekteri naročnino opusté, ne vedši, kako se bode plačevalo, ali se pa prevelikih stroškov bojé. Vsem tem sledeče vrstice v razjasnilo in poduk.

Poštno povzetje (Postnachname), ktero je še le od 1. junija 1860 v navadi, ni druzega, ko da pošiljavec za tisto reč, ktero po pošti komú pošlje, pri oddajni poštníi (Aufgabspost) zaznamovani znesek iz poštne denarnice prejme, kterega pa mora prejemnik pri izročevavni poštníi (Abgabsort) takrat plačati, ko mu poslano reč dobí. Lahko se tako pošilja pismo in vsako drugo vožno blago (Frachtstück), toda to, kar naenkrat pošlje, ne sme biti čez 100 gold. vredno. Zato pa ni treba nič več plačevati, kakor razun navadne poštnine še nekoliko zaklada (Provision) za povzetje. Do 3 gold. prejemščine se plača 5 kr. zaklada, od 3 do 10 gold. za vsaki goldinar ali del goldinarja 1 krajc. in pol, od 10 do 50 gold. zopet za vsaki goldinar ali del goldinarja 1 kr., od 50 do 100 gold. prejemščine pa za vsaki goldinar ali del goldinarja pol krajcarja. Deli krajcarja se vselej s celim krajcarjem plačajo. Pošiljavec pa mora, ako hoče po pošti tako kaj poslati, prejemščino dobro od celega zneska ločiti, in prvo na zavitku in vožnem listu (Frachtbrief) s številkami in črkami zaznamovati.

Da res ni več plačati, ako si po tej poti kaj naročiš, damo častitim bravcem le en izgled. Ako si pri knjigarju na Dunaji (40 milj deleč, kjer to pišem) naročiš knjigo za 3 gold. 15 kr., plačaš za pismo 15 kr. Potem pa, kadar knjigo dobiš, razun navadne poštnine (47 kr.), vso prejemščino in še zaklada 6 kr., — tedaj vsega skupaj 3 gold. 83 kr.

Ako pa knjige ne dobiš po tej poti, moraš pa še, kadar denar za knjigo pošlješ, od denarja 23 kr. plačati, tedaj vsega 4 gold. 17 kr. Tedaj ti je knjiga ceneja, ako jo po poštnem povzetji dobiš.

Toda kdor nima denarja v žepu, naj si nikar tako ničesa ne naročuje, ker v 14 dneh mora na pošti plačati, če ne, se pa naročena stvar nazaj pošlje. Pošiljavec mora pa tudi v 6 tednih njemu poslani denar iz denarnice vzeti, sicer se pa mora drugam obrniti.

Vidi se, da je prekoristna naprava za vsakega.

Govekar.

Slovenske starine.

O Belinu,

bogu starih slovenskih Karnov in Norencev

in njegovih simbolih: bokalu, čaši, kotlu, kostkah in kavalkih.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Ker v Akvileji nahajamo sostanovnike slovenske *) in keltske, tedaj tudi spomenike keltskemu Belenu in pa slovenskemu Belinu posvečene. Poglejmo si jih.

I.

1. Belino augusto sacrum, voto suscepto pro Aulo Aquilio Caji filio promptina (tribu) Valente Quatuorviro juredicundo, Phoebus libertus votum solvit libens merito.

2. Belino, Sextus Caesernius Faustus, Sevir votum solvit libens merito.

3. Belino sacrum, Lucius Vectonius Lucii Libertus Secundus Sevir. [1])

II.

1. Beleno augusto sacrum, Lucius Cornelius Lucii filius Velina (tribu) Secundinus (domo) Aquileja Evocatus Augusti nostri, quod in urbe Roma donum vovit, Aquilejam perlatum libens posuit. Locus datus decreto Decuriorum.

2. Beleno, Mansuetius Verus Laurens Lavinas et Vibiana Jantulla votum solverunt. [2])

Ako bi Belinus in Belenus edno isto božanstvo bilo, čemu ta razlika v pisavi? Kdo more trditi, da v enem mestu vlada različno narečje? To ne more biti tudi zmota pisavčeva, ker obe imeni Belinus in Belenus večkrat, prvešnje celó na drugem kraji — na Korotanskem, nahajamo. Tudi so Aedili čuli nad očitnimi spomeniki, da so bili napisi po redu in resnični. Keltski Belen se zmirom nahaja v obliki: Belen, Belenus, nikdar pa ni: Belinus. V domovini Keltov v Galii, v današnjem Auvergnu, stojí napis: „Fonti Beleno“, kjer je bil posebno češčen bog toplic [3]), kar že Caesar [4]) trdi, pisaje, da je keltski Apollo se posebno častil kot bog, kteri bolezni odganja. Druidi se velijo: „Beleni sacratum genus“ [5]) „Beleni aedituus“ itd., — sami dokazi, da je keltska oblika bila Belen, **) ne pa Belin. Po Liviji se ni čez 10.000 Keltov v okolici akvilejski naselilo, ti so bili skoro porimčeni; al domače stanovnike Karne in Norence še nahajamo v tretjem stoletji po Kristu, kakor Herodian piše, da so Maksiminovi vojaki akvilejskega Belina ***) močno častili. On ga imenuje „ἐπιχώριος θεός“, domače božanstvo.

Belin ga imenujejo (prebivajoči v Akvileji) tamkaj, in močno ga častijo, češ da je „Apollo.“ Kakošno drugo božanstvo bodo vojaki na pomoč klicali, kakor božanstva boja? — in bog boja je tudi bil slovanski

*) Sloveni pomenja to, kar Vendi, Vindi: die Redenden. Znamenito je, da na norenskih kamnih nahajamo skoro vse imena genetične razun imena Sloven. Vind, Vindo, Vindona večkrat, Spor, Spora enkrat, Serbius enkrat, na neki v Sisku izkopani obročki (Armband) pa: Hervoe; dalje žensko ime: Antia.

[1]) Gruter 36. 13. 36. 14. 1066. 8. [2]) Gruter 36. 15. [3]) Gruter 37. 3. [4]) Caesar 6, 17. [5]) Ausonii Prof. IV.

**) Pri britanskih Keltih se le samo najde oblika Beli, nikdar pa ne Belin ali Belen (Diefenbach „Origin. europ.“ str. 259.

***) Znamenito je, da Herodian ima v accusativu: Bélin-Βέλιν. Hotel je gotovo nominativno obliko ohraniti vrstnikom svojim in potomkom, da zvedó, kako se je ime akvilejanskega božanstva glasilo. Pis.

*

solnčni bog, zato so že nemški letopisci Svetovita in Radogosta primerjali Martu in Aresu.

(Dalje prihodnjič.)

Casnikarski poberki.

Zidarji avstrijske sreče.

Domači in ptujci, v časnikih in posebnih brošurah, že nekoliko let uganjajo, kako bi se dalo naše cesarstvo na bolji stan povzdigniti. Zopet se je oglasil ptuj arhitekt, kteri v 219. listu koburškega časnika „Wochenschrift des deutschen Nationalvereines“ v sestavku pod naslovom „Das österreichische Concordat“ razodeva svoj specifikum za blagor Avstrije. Popisavši birokratizem, vojaško sistemo, finančne nadloge in konkordat pride naposled do tega, da naravnost pravi: „Da se Avstrija prerodí, je treba pred vsem, da se vzamejo cerkvi njene zemljišča in se prodajó, in da obdelovanje njih pride delavnim protestantiškim Nemcem v roke.“ Pisatelj misli, da cerkvene zemljišča v vsej Avstrii so vredne čez 1200 milijonov gold., ktere pa pri slabem gospodarstvu ne donašajo večih obresti (činžev) kakor po 2 od 100. Ako bi država te posestva prodala, bi lahko več sto milijonov obrnila na to, da bi državne dolžne pisma (obligacije) plačala itd.

„Politika“, ktera v listu 207. temeljito pretresa neslano to modrovanje, s kterim ptuj „političen zdravnik“ hoče preroditi Avstrijo, konečno pravi, da se vidi, da mož, ki svetuje Avstrii, naj bi ravnala po španjskem izgledu, ne zná dobro avstrijansko računiti. Brez ozira na to, da krivično blago, to je, rop, nikdar nikoli ne tekne nikomur, preglejmo, pravi „Politika“, dvojni namen, ki ga z ugrabljenim cerkvenim posestvom misli doseči pisavec: eden je ta, da se pomaga avstrijskemu denarstvu, drugi ta, da bi se cesarstvo avstrijsko oskrbelo z nemškimi protestantiškimi delavci. Prvo bi pisavcu še prizanesli, ker je podoba, da ne vé, da je naša država še dokaj več nepremakljivega posestva imela kot cerkev, — da pa je od leta 1820 poprodala mnogo svoje lastníne brez zdatne pomoči za finance svoje. Pravična in poštena država nikdar ne bo segala po ptujem blagu, pa saj bi tudi vedila, da bi potem morala iz državne kase leto za letom duhovnom dajati pomočke, kterih zdaj ne daje, in to bi bilo zopet veliko breme kasi državni. Kar pa se tiče druzega nasveta, namreč protestantiških naselnikov, smo vendar mislili, da je organ nemškega národnega društva tisto neumnost že davno spoznal, da po veri se ne ravná dober delavec. Gospodje v Koburgu menda mislijo, da je Avstrija v novi Avstralii, kjer ljudjé nič ne delajo in ne znajo rabiti orodja. Ne manjka nam v Avstrii ne katoliških ne protestantiških delavcev, ki bi vsi radi za se in za državo delali, da bi le dela dosti bilo in da vsi pridejo sčasoma na višo stopnjo umnega gospodarstva, ako se bode povsod in po vseh potih skrbelo za višo omiko in da bodo davki manjši. K temu nam pa ne pripomorejo protestantiški delavci iz unanjih dežel, najmanj pa, ako bi se pograbile posestva druzim.“

Prijatelske pisma.

Spomini iz mojega življenja na suhem in na morji.

Poslal J. Tomše, vojaški duhoven, iz Celovca.

(Konec.)

Četrto pismo.

Pa prišlo je novo leto 1859, in ta dan je francozki cesar Napoleon govoril tiste pomenljive besede, ki so prinesle hudo vojsko na Talijansko in ki so po krvavi bitvi 24. junija 1859 pri Solferini nam vzele lepo in drago Lombardijo. — Ker se je naše cesarstvo na vojsko pripravljalo, nam je bilo ukazano po jadranskem morji z ladijo se voziti in paziti, kaj se ondi godi. To je bila moja prva vožnja na vojaški barki. — Mačka (zidro) so vzdignili, mašino zakurili, jadra napeli. Naglo se je mogočna ladija od brega oddaljila; čez nekoliko ur nismo druzega vidili kakor visoko nebo nad seboj in globoko morje okrog in pod seboj. Blizo tri mesce je ta vožnja trpela; prišli smo večkrat v Pulje v Istri in v Trst, in ondi vode in živeža na barko vzeli; druzega posebnega se ni pripetilo nič. — Mesca aprila smo v Dobrovniku v Dalmacii slišali, da so se na sredozemnem morji prikazale francozke vojne ladije, ki so se namenile v jadransko morje. To novico smo v Benetke sporočili, in kmali je bilo vsem vojnim ladijam ukazano, da se razdelijo po mnogih otokih Dalmacije, Istre in po Beneškem in se sovražniku postavijo v bran. Ladii „Donau“ je bilo ukazano, da se postavi v luko Malomocco blizo Benetek. Zdaj so se začeli za nas dolgočasni dnevi, zakaj iz tega mesta se nismo smeli nikamor premakniti, dokler je vojska na suhem trpela. — Meseca maja sem bil na večo fregato „Schwarzenberg“ prestavljen, prav tisto, ki je nedavno v severnem morji se tako hrabro z Danci vojskovala. — Ta ladija je imela takrat 60 kanonov in čez 600 mornarskih vojščakov. — Nekega dne smo skozi daljnogled zagledali francozke vojaške ladije, ki so se Benetkam bližale; nekoliko milj od nas so se ustavile; vsaki dan se je množilo njih število; naposled bilo jih je 42. — Zmiraj smo pričakovali, da nas napadejo; al ni se zgodilo, ker je bil v Villafranki mir sklenjen.

Zdaj je bilo morje za nas zopet odprto; francozke ladije so domú jadrale; nam pa je bilo ukazano, da švigamo po jadranskem morji. Opustivši popis malih prigodbic, ki sem jih tukaj doživel, povem le, da trinajstkrat sem se ob obrežji Italije gori in doli peljal iz Benetek memo Ravene, Rimina, Pesara, Senigaglije, Ankone, Loreta, Peskara in tako dalje do zaliva Taranto, in spet nazaj v Benetke; vse te mesta smo iz ladije vidili, v mnoge sem se dostikrat v čolniču peljal živeža za nas nakupit; bil sem namreč oskrbnik oficirske mize.

V daljavi zad za imenovanimi mesti vidili smo s snegom pokrite vrhunce Apeninov, in prav blizo morja z globokimi jarki raztrgane Abruzze. O tej trinajstkratni vožnji se nam ni nič posebnega pripetilo; imeli smo lepo in slabo vreme, mirno in nemirno morje. Ob nedeljah in praznikih sem za mornarje maševal; oltar je bil za to nalašč narejen; kadar je morje bilo mirno, je šlo vse dobro spod rok; al kadar so valovi ladijo sèm in tjè metali, treba se je bilo dobro mize tiščati, z eno roko kelih, z drugo pa mašne bukve držati, da se mi ni vse na tla prevrnilo.

Proti božiču 1859 smo iz Italije domú jadrali; sveti večer in božični dan smo v Fazani blizo Pulja v Istri praznovali; na dan sv. Štefana pa smo mogli zopet jadra napeti in proti Italii se peljati. Ta dan se mi je primerilo, česar ne bodem pozabil vse žive dni ne, — ta dan namreč sem se prepričal, da ni prazen pregovor, ki pravi: „Kdor moliti ne zná, naj se na morje podá.“ Ker je bil praznik, mi je bilo ukazano oltar postaviti, ob devetih je imela Božja služba biti. Že je bilo vse pripravljeno, kar začne veter pihati; zmiraj huji viharji; valovi se vekšajo, ladja začne plesati; ni bilo mogoče maševati. Že smo bili tako daleč na morji med Istro in Ankono, da nismo nikjer suhega več vidili; podnebje se strašno otamní in grozovit vihár začne tuliti, kakor ga še nikdar v svojem življenji slišal nisem; mogočna barka, ki mnogo tisoč centov tehta, po razdraženem

morji kakor list na potoku gori in doli skače; kmali pride val in jo kakor na hrib vzdigne, na drugo stran pa se brezno odpré in s strašno naglostjo jo doli v globočino potegne, — in tako se v eno mer ponavlja strašni ta ples. Vseh 600 mornarjev ima dela dovelj, vse, kar v ladji ni trdno privezano ali pribito bilo, sem in tjè brkljá, in tudi mi smo se morali dobro držati, da nas sila valov ni od stene v stran metala in nam tako rok in nog ni polomila; ni bilo mogoče ne jesti ne piti, ne stati, ne ležati in ne hoditi; proti noči nam je naš stari poveljnik rekel: Gospôda! čez 30 let že se po morji vozim, pa viharja, kakor današnjega, še nisem doživel; podajmo se v svojo osodo; ne vem, če bomo še zemljo vidili. Lahko si misliš, dragi bravec! da take besede, ki jih je govoril skušen mornar, niso kaj posebno pripravne človeka tolažiti in mu srčnosti delati. — Še neko drugo znamenje nam je nevarnost pokazalo in nas opominjalo, nam na vse pripravljenim biti. Znano je, da mornarji niso ravno prenapeto pobožni ljudje, zdaj pa so molili, da bi jih bil lahko vse za same samotarce imel. Pa kakor mine vse na svetu, tako je minula tudi ta noč; dan napoči in nam pokaže okoli 200 ljudí, ki so ljubeznjivo „morsko bolezen" imeli in sèm ter tjè brez zavednosti ležali, smrad je bil tak, da je bilo joj! Meni ni bilo nič; bil sem prej enkrat morsko bolezen prestal. Drugi dan proti večeru še le vihar nekoliko potihne; škode smo dosti imeli, pa milost Božja, trdna vojaška ladja in pogumnost mornarjev nam je življenje rešila.

Ko je vihár ponehal, se je bilo vse, kar je bilo poškodovanega, popravilo, ladja je bila kmali očiščena, in naprej proti Laškim smo se peljali. Ob sv. 3 kraljih 1860 smo v Manfredonii na Napolitanskem na suho se podali in tam nekoliko časa ostali.

Preslabo je moje pero, da bi lepoto Napolitanskega kraljestva popisal. Na sv. treh kraljev dan, ko v naših slovenskih deželah burja brije, sneg mete pa huda zima pritiska, da vse pod nogami škripije, ta čas je bilo tam prijazno pomladansko vreme; po vrtih vse zeleno, in marsiktera cvetlica pod milim nebom se je vidila v najlepšem cvetji. Al tistim, ki mislijo, da je naša slovenska dežela najslabša na svetu, naj bode to v tolažbo rečeno, da v tej prelepi in bogati deželi sem vendar siromaščine in beraštva veliko več vidil, kakor ga nahajamo v naših krajih, in da ondi za prijazno in mehko zimo neizmerno vroče poletje pride, v kterem solnce tako strašno pripeka, da podnevi ni mogoče na solncu kaj delati, in da še ponoči se človek komaj nekoliko oddahne.

Iz Manfredonije smo jadrali dalje proti Sicilii, od ondot čez morje do jonskih otokov, in potem ob bregovih Albanskih v Kotor, Dubrovnik, Liso in poslednjič v avstrijansko luko Pulje.

Blizo dve leti sem na morji živel; mornarsko življenje poskusil na vse straní, pa nikakor se ga nisem mogel privaditi; sobica moja je bila 7 čevljev dolga in ravno toliko široka in visoka; jedí in pijače nam nikoli ni primanjkovalo; al voda je bila slaba, kakor to ni drugač mogoče.

Konec leta 1860 sem bil na lastno prošnjo v koroški polk prestavljen, in v Pulji sem se poslovil od ladije Schwarzenberg, ter na parobrodu se v Trst, iz Trsta v Benetke, in od ondot pa v Verono podal, kjer je moj novi polk takrat v posadki bil; iz Verone je bil polk v Mantovo, iz Mantove v Vičenco preseljen, od koder smo predlanskem v Celovec prišli.

To je kratek popis mojega vojaškega življenja. Še mnogo mnogo bi imel pisati; al naj zadostuje to drazim mojim prijatlom in častitim čitateljem „Novic", da zvedó, da še živim in da mojega domoljubja ni potopila ne grozovitost morskih viharjev, in ne omamila krasota talijanske zemlje. Z Bogom!

Šolske stvari.

1. Viša gimnazija v Ljubljani. 2. Viša ljubljanska realka.

Obseg letošnjih letnikov imenovanih dveh ljubljanskih učilnic je precej obširen in prav zanimiv. Po navadi je vsaki razdeljen v dva dela, prvi je znanstven, drugi naznanilen.

V znanstvenem delu gimnaziinega letnika nahajamo tri spise, dva nemška in enega slovenskega: 1) Balde und Sarbiewski (dva jezuita), spisal g. profesor A. Weichselmann, kteri njune pesniške dela pretresuje in s Horacijevimi primerja; — 2) Vzajemnost slovenskega z druzimi sorodnimi jeziki, na znanje dal g. prof. J. Marn iz Metelkove zapuščine. — To reč, pravi g. Marn, spisal je vsaj večidel g. prof. Petruzzi nemški, slovenski pa je predelal in nekoliko pomnožil ranjki prof. Metelko; to delo je, kakor se zdí, zadnji njegov slovstveni spis; v njem nam našteva nekoliko besed, ki so se v naš jezik vrinile iz turškega, greškega in laškega jezika, in pristavlja zraven njih čiste slovenske; navaja nam pa tudi nekaj besed, ki so si jih tudi od nas izposodili naši sosedja lahi in nemci, dalje s številnimi zgledi skazuje, da je v našem jeziku veliko besed, ki so besedam mnogoterih druzih jezikov ali popolnoma ali nekoliko, bolj ali manj enake, od kterih se pa vendar v resnici ne more reči, da so jih Slovenci od drugih narodov ali pa drugi narodi od Slovencev vzeli; ampak so le občinska last mnogih narodov. V ta namen navaja veliko besedí slovenskih, ki so sorodne s sanskriškimi, grškimi, latinskimi, staro-, srednje-visoko-, novo-visoko-nemškimi in angležkimi, in dospe do sklepa, da imamo dovelj dokazov, da so se vsi jeziki izrazili iz enega prvotnega; — 3. Ueber Verfassung von Katalogen für Bibliotheken an Mittelschulen, spisal C. Melzer.

V znanstvenem delu realkinega letnika sta dva spisa, en slovensk, en nemšk: 1) Ribniška dolina, popisal gosp. prof. A. Lésar, glej slovstvo; — 2) Die Landeshauptleute von Krain bis gegen das Ende des 15. Jahrh., spisal g. prof. G. Kozina, ki marljivo nabira blaga za domačo zgodovino. O 35 deželnih glavarjih nam marsikaj zanimivega priobčuje.

(Konec prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Ribniška dolina na Kranjskem, popisal Anton Lésar, katehet in učitelj slovenskega jezika na c. kr. viši realki v Ljubljani.*

S tem naslovom prišlo je na dan delo, ktero bo gotovo povsod z veseljem sprejeto ne le po obsegu, temuč tudi po dvojnem namenu, ki ga je, kakor se nam zdí, imel pisatelj. Hotel je namreč pisatelj spomin postaviti petstoletnici, ki jo je ribniška duhovnija lani dovršila ozir svojega vstanovljenja, in ribniško dolino, ki je po svojih seljakih skorej povsod znana, svetu postaviti pred očí; to je prvi namen temu popisu; drugi pa, da bi slovenske pisatelje zlasti šolsko mladino zbudil in unel do enacih del. Da se spolni blagi ta namen, imeli bomo več malih in novejših Valvazorjev. — Obseg tega popisa pa so naslednji oddelki: 1) od kod je imé Ribnica in komu Ribničan pravimo? — 2) kje je ribniška dolina, ktere so njene meje? — 3) kteri potoki ribniško dolino napajajo? — 4) ceste in potje; — 5) selišča, število hiš in prebivavcev; — 6) priimki, ki se nahajajo v ribniški dolini; —

7) cerkve in duhovnije in nekoliko zgodovinskih črtic o njih; — zemljomerski spregled polja, travnikov, gozdov in pašnikov, in nekaj opominov o poljedelstvu, živinoreji, sadjoreji ribniški; — 10) o ribniški obrtníi in kupčíi; — 11) nekaj ribniških pravlic; — in 12) krvava pravda, vsled ktere je bila zadnja čaravnica na Kranjskem sežgana leta 1701. — Pridjan je temu topografičnemu popisu kaj ličen in natančen zemljovid ribniške doline, kteri čast dela Blaznikovemu kamnotisu. Imenovana knjižica je poseben natis iz letnika više naše realke in se dobiva pri pisatelju in pri vseh ljubljanskih bukvarjih po 50 kr. Ker je bilo napravljeno le malo posebnih natisov ribniške doline, naj se podviza, kdor jo hoče dobiti.

Na dan sv. Ane 1864

svoji predobri tetiki

hvaležno zapela

Josipina Trnogorska.

Razvedri si čelo orjaški ti Triglav!
Zabobnaj Savica mogočno pa hitro!
Kôr ptičic gorenskih alj ne boš zažvižgal?
Ker tetkin je god, zapojmo vsi s citro:

Zdravje, sreča, zadovoljnost
Rahlo venča naj Vaš časni ték;
Ah vse mine! pa prihodnost
Blaga naj Vam bode na vès vék.

Nada.

O nada, ti iskrica mila, nebeška,
Ti ude otrpnjene spet oživiš;
Umakne se tebi vsa reva človeška,
Na prestol beračа celó posadiš.

Mladenču v obrazu veselje se bere,
Ker nada mu lice oživlja, rudí;
Da tudi osoda vso srečo podere,
Je nada, ki žalost z veseljem sladí.

Ko deklica cvetke duhteče si zbira,
Prikupi vijolica se ji v srcé;
Ker nade podoba, svetove odpira,
Kjer radost kraljuje, nikoli gorjé.

Valovi življenja udarjajo grozno,
Ob nadi pa vendar razpeni se vsák;
Če nada posije v grenkosti noč pozno,
Slovó da obupu postaven možák.

Ob palici starček še pota prehodi,
Popelje v dni prejšnje ga nada nazaj;
V spominu upira se revi, nezgodi,
V spominu povrne sladkosti se mlaj.

O nada! ti iskrica mila, nebeška,
Od rojstva do groba ti spremljaš nas zmir.
Umakne se tebi vsa reva človeška,
Le v tvojem naročji dobí srcé mir!

Dr. Gr. Krek.

Dopisi.

Iz Remšenika pri Mahrenbergu. — 5. dan u. m. so v slovesnem obhajilu prvikrat zapele nove orgle, ki jih je naredil gosp. Ferdinand Malahovski iz Ljubljane tako izvrstno, da jih hvalijo vsi izvedeni možaki, med kterimi pa posebno g. Franc Köchl, izgledni učitelj iz Mahrenberga in izvrstni organist. Lepo delo z desetimi preméni veljá le 600 gld. Misleči, da se hvala mora dati, kdor je hvalo zaslužil, razglašujemo svetu te vrstice. Učitelj remšeniški.

Iz Bistrice na Notranjskem. Program slovesne besede, s ktero se bode odprla čitavnica naša prihodnjo nedeljo, je ta-le: 1. Pozdrav, beseda J. Bilčeva, napev Fr. Grbčev. 2) Govor predsednikov. 3) Lastovica, čveterospev Drobničev. 4) Plave očí, napev češki. 5) Slovo Joane, beseda iz „Device Orleanske“ Koseskega, samospev Fr. Grbčev. 6) Deklamacija. 7. Slovenskim dekletom, beseda dr. L. Tomanova, napev Fr. Grbčev. 8) Na jezeru, beseda in napev M. Vilharjev. 9) Venec narodnih pesem. 10) Ločitev, samospev Fr. Grbčev. 11) Savica, beseda dr. L. Tomanova, napev Riharjev. 12) Naprej, beseda Š. Jenkova, napev Dav. Jenkov.

Iz Vogelj na Gorenskem 27. julija. — Preteklo sredo zvečer smo imeli tudi ogenj. Sreča, da so ljudje od vseh straní privreli in prav pridno gasili; še posebno vrlo so se obnašali Gašper in Aleš Zupanec, Juri Burger in Tilen Žun. Hvala vsem! — Letina nam precej dobro kaže, le rž in proso nista dosti prida.

Kmet v Vogljah.

Iz Železnikov 26. julija. Že delj časa nimam iz našega kraja nikakoršnih veselih novic, pa tudi današnja je strašna. Pretekli petek ponoči se je na bližnjem Jesenovcu v novi fužini gospod bratov Globočnikov primerila napost, ki jim bode morebiti kakih 2000 gold. škode prizadjala; pri tej veliki nesreči so delavci vendar še bili srečni. Veliko, grodeljnasto, okoli 64 centov težko kolo, ktero s silno naglostjo goni železno mongo (walzwerk), se je namreč razletelo med delom na kakih 30 večih in manjših koscev; metalo jih je — in kar je bilo najhuje, polagoma kos za kosom — s tako strahovito silo krog sebe, da kaj tacega more komaj top s kroglo storiti. Pokalo, hrulo, treslo in kadilo se je po fužini, da so delavci mislili, sodni dan se približuje. Spoznaje pravi vzrok polóma, se ni nihče k vehi upal, da bi bil vodo zaprl; vsi so stran zbežali, Bog, da so še mogli. Razun enega fanta vendar ni nihče ranjen, pa še ta le prav malo. Lahko se vé, da je to res velika sreča bila, če povem, da je pred nekoliko leti v Gorotanu pri neki fužini o enaki nesreči troje ali čvetero delavcev na mestu mrtvih obležalo. — Paž poleg kolesa, kakor tudi velik oddelek strehe je izdleskan, da bi strelja huje razsajati ne mogla; cent do dva centa težke kosove je metalo kviško skozi streho ter neslo ene kakih 20—25 sežnjev dalječ; nektere strešnice so odbite proti sredi, kakor da bi jih bil z škarjami odstrigel; strešne plošice je neslo po zraku kakor listje. — Dober mesec bo zdaj fužina morala praznovati, ker bo novo kolo v Marije-Celjskih plavžih vlito; predno se tako daljo pripelje in zopet tù skupaj sestavi, potrebuje veliko časa. Škoda tedaj velika za delavce, še veča in občutljivša pa za gospode posestnike. Je pač le res, kar stari pregovor pravi: „kdor nima nič, je siromak; kdor pa ima kaj, je večkrat še veliko veči.“ J. Levičnik.

Iz Ljubljane. 27. dne p. m. je bil prvi mestni zbor pod novim županom gosp. dr. Etb. Costa-tom. Ko je perovodja gosp. Globočnik prebral zapisnik poslednje seje, je zbor najprej svoje obžalovanje razodel, da mu je umrl vrli odbornik dr. Rak, in po nasvetu županovem je častno mestjanstvo podelil dr. Čubru, mnogozasluženemu odborniku, ki zavoljo starosti stopi iz odbora. Ker je župan interpelacijam odločil drugo vrsto dnevnega reda, je odbornik dr. Ahačič vprašal, kako in kaj je z mestnim računom od leta 1862, ki še zdaj ni rešen, in se začudil o računu za nove stavbe, od kterih zbor nič ne vé, na priliko, od tistih drazih olikanih klopí v zvezdinem drevoredu. Župan, ki je še le 19. julija nastopil svoje opravilstvo, zagotovlja, da v prihodnji seji bode vsem tem vprašanjem odgovoril. — Odbornik Horak vpraša: kako je z vodnjakom na spodnjih Poljanah, kteri ni kapljice vode dal, ko je

goréla kovaška in živinozdravniška šola na Poljanah. Odbornik Stedry misli, da mesto nima dolžnosti, da bi skrbelo za ta vodnjak; to je stvar Poljancev samih. Odbornik dr. Bleiweis se čudi, kako da bi le Poljanci morali za svoj vodnjak skrbeti, za vse druge vodnjake pa skrbí mesto! Poljanci so zapuščeni, kar se tiče tlaka in osvečave, kako da bi se jim še vode ne privoščilo? 3 tedne že ležé pokvarjene cevi okoli vodnjaka, in nobeden se jih ne usmili. Župan je obljubil hitro pomoč. — Potem so prišle volitve namestnega župana in 5 opravnih odsekov na vrsto. Za namestnega župana je bil izvoljen dr. Jož. Zupan, — v magistratni odsek so bili izvoljeni: Zevnik, dr. Zupan, dr. Ahačič, dr. Orel, Horak, — za ubožništvo: Holzer, Zevnik, Šventner, Verhovec, Poklukar, — za denarstvo: dr. Schöppl, Pajk, dr. Ahačič, Horak, Blaznik, — za šolstvo in zavode: dr. Mitteis, dr. vitez Kaltenegger, žl. Strahl, kanonik Poklukar, dr. Bleiweis, — za stavbe in lokalno policijo: Malić, Zevnik, dr. Orel, Verhovec in Stedry. „Te volitve so se tako godile — pravi „Danica“ — kakor so bili domaći mestjani predlog storili.“ In res je taka bila, in kakor se za trdno nadjamo, v prid mestnim zadevam. S tem pa, da so se izvršile volitve župana, podžupana in vseh odsekov tako, kakor smo želeli, nam je došla tako rekoč tudi odgovornost, da bodo vse mestne zadeve lep in redoven napredek imele. — Poslednja stvar današnje seje so bili pomenki o tem, da bi železnične fužine iz Gradca dobili v Ljubljano. Udeležili so se teh pomenkov odborniki dr. Ahačič, trgovec Zupan, Pajk, Stedry, dr. Bleiweis, dr. Orel, dr. vitez Kaltenegger, dr. Schöppl in dr. Zupan. Sprejet je bil V. C. Zupanov predlog, da se počaka odgovor železničinega vodstva. — Naposled je dr. Bleiweis še zahteval, naj se brž ko brž dožene red za gašenje, kadar v mestu kak ogenj nastane. Župan je obljubil, že v prvo sejo prinesti to sila potrebno stvar. — Ob 7. uri je bila seja končana, ktero je novi župan tako izurjeno vodil, kakor da bi že mnogo let stal na čelu mestni gosposki. Veselo je bilo viditi, da sicer zapuščena dvorana je bila danes precej polna poslušavcev, — seja tedaj v pravem pomenu javna. Pri tej seji so gospodje Anton Cigoj, Fr. Doberlet, Fr. Perles, Jan. Perles in Jož. Schwingshakel s slovesno obljubo stopili v vrsto ljublj. mestjanov.

— Kmetijska družba dunajska je naši kmetijski družbi pisala, da po sporočilu c. kr. kupčijskega ministerstva bode slavni baron A. W. Babo, ki je vodja deželne vino- in sadjorejne učilnice v Klosterneuburgu blizo Dunaja, potoval po Laškem, Tiroljskem, Dalmacii, Goriškem, Štajarskem in Koroškem, in da pride tudi na Kranjsko. Namen njegov je seznaniti se z vsemi plemeni vinske trte, ktera raste v našem cesarstvu, in potem spisati veliko knjigo. Omenjena družba je prosila naše, naj pové najpripravniši pot baronu, da brez velike pomude pride na vse kraje, in mu imenuje možé, do kterih se more obrniti, kadar pride v ta ali uni kraj meseca avgusta in septembra. Kmetijska družba je rada to željo spolnila dunajski družbi, pa se tudi nadja, da bojo povsod radi sprejeli slavnega moža, kterega je že naš Vertovec s toliko hvalo imenoval v svoji vinoreji.

— Kakor današnje naznanilo kaže, se je začelo prav veselo napredovanje „Matice“ naše, ktero radostno sprejema vsak, komur je mar za omiko našega naroda, ki je bil po nemilih okoljščinah preteklih let zeló zanemarjen. „Brez literature ni omike, brez omike ni blagostanja“ — to so že spoznali Grki in Rimci. Hvala Bogu in cesarju našemu, da moremo zdaj na postavni poti popraviti pogreške preteklega časa! Dobro je tedaj déla opravnemu matičinemu odboru srčna prijaznost, s ktero je Njih ekscelencija c. kr. deželni glavar baron Schloissnigg sprejel prošnjo njegovo, da bi blagovolil vabila k pristopu razposljati c. k. kantonskim gosposkam, da bi one po soseskah posredovale tudi udeleštvo našega ljudstva. S živim veseljem je sprejel opravni odbor tudi sledeče prijazno pisemce, ki mu ga je v slovenskem jeziku 20. julija t. l. pod štev. 1661 poslal svetli knezoškof lavantinski Jakop Maksimilijan: „Vsled čislanega dopisa od 16. dne t. m. se škofijstvo počastuje, slavnemu odboru na znanje dati, da je izročene povabila k pristopu v društvo slovenske Matice po dekanijah s priporočilom razposlalo, naj bi duhovniki Matico zavoljo njenega blagega namena krepko podpirali.“ — Milo je odboru tudi bilo pisemce, ki ga je ravnokar prejel od prespoštovanega domoljuba ces. komornika in grajšaka gosp. grofa Jožefa Barbo-ta iz Rakovnika, v kterem mu 100 gld. pošilja s temi-le besedami: „Ker mi je od nekdaj slovstvo in omika našega naroda pri srcu bila in ker sem si svest, da bode društvo slovenske Matice pravo vodilo naših želj, pristopim z velikim veseljem kakor ud prve vrste slovenskej „Matici.“ — Tako res se „viribus unitis“ nadjamo, da tudi naša „Matica“ bode napredovala, kakor napreduje mlada še „Matica“ v Slovakii pod krilom svojega škofa gg. Mojzesa in kakor napredujejo vse starejše sestrice njene. Bog daj srečo!

— *(Pomota v adresi.)* Ljubljanski magistrat je pred nekoliko časom prejel sledeče čuda zanimivo pisemce: „An den Magistrat der Stadt Laibach in Krain! Bei der thatendurstigen Stimmung, die alle deutschen Männer für die heilige Sache des Vaterlandes in Bewegung setzt, fällt es uns auf, dass unsere (sic) südlichen Gaue, das ehrenfeste Krain zum Beispiel, so ganz zurückbleiben mit ihren Kundgebungen für die Ehre und das Recht Deutschlands. Ich erlaube mir dem hochlöbl. Magistrat der Stadt Laibach anliegendes Schriftchen („Das Recht des Herzogs Friedrich von Schleswig-Holstein, von Dr. G. Waltz“) zu überreichen. Thun Sie darnach, wie es deutschen Männern geziemt und scheuen Sie keine Mittel, um die grosse Angelegenheit der Nation nach allen Richtungen zu fördern. Das Vaterland bedarf heute der Stütze aller Männer deutschen Sinnes und deutschen Muthes! Im Namen des deutschen Volkes. Wiedburg.“ — Na pisemce to je župan Ambrož brez vseh druzih besedí zapisal „ad acta“, kjer mirno počiva. Lahka mu posteljca! Spoznal je rajnki zupan, da je — pomota v adresi. Ljubljančani smo Avstrijanci in imamo svojega cesarja, za kterega edinega stopi na noge verni narod slovenski, ako bi treba bilo; vojvoda šlesvig-holštajnski ga ne briga, naj je Peter ali Pavel. Vse drugo premišljevanje prepuščamo častitim bravcem samim.

— Konec je šolskega leta. V saboto po zahvalni maši so se slovesno delile darila najizvrstnejšim učencem gimnazijskim in realkinim. Pri tej slovesnosti je bil prvi govor nemški, drugi latinski, tretji pa slovenski. Govor ta, ki se je končal s slava-klicem Njih Veličanstvu presvitlemu cesarju Franc Jožefu in prevzvišenemu ces. namestniku, je bil sprejet s pohvalnimi slava-klici. Peli so dijaki med delitvijo daril dve slovenske pesmi, ob sklepu slovesnosti pa cesarsko pesem.

— *(Iz Št. Jakobške mestne šole.)* 28. in 29. julija so v mestni šoli bile očitne izpraševanja; veselja je igralo vsacemu poslušavcu srce, ko je slišal, kako izvrstno, brihtno in pogumno so odgovarjali učenci na vprašanja svojih učiteljev; noben obraz ni kazal boječnosti, ktera tolikrat kazí odgovore, ampak neka prijetna zaupljivost brala se je na obrazih malim učencem. Ta zaupljivost in prijaznost med učitelji in učenci nam tudi vsaj nekoliko pojasní dobri vspeh, s kterim je bilo sklenjeno delovanje učiteljev. Posebno še moramo spomniti preč. vodja in kateheta te šole g. Janeza Rozman-a, ki je prav izvrstno vcepal v mlade srca seme prave vere, kako je prisilil vsacega prav odgovoriti na

vprašanja, in moral ga misliti — tako, da kar so učenci odgovarjali, so tudi prav razumeli in v lastnem mišljenji prebavili; niso se nabutali iz glave, ampak naučili so se misliti. Spomnimo še, v kako lepi slovenščini se predavajo vsi nauki, tako, da brez pomislika vsako neverjetno dušo zavrnemo v te sobane, da slišijo, da ni samo beseda lepo slovenska, temveč tudi vse izgovarjanje; tako se bodo naučili otroci lepe, čiste slovenščine, kteri sad se je pri mnozih že prikazal. Slava tedaj gg. učiteljem in preč. g. vodju! V—.

— K naznanilu v poslednjem listu, da je pogorélo nekoliko poslopij v kovaški in živinozdravilski šoli, dodamo to, da graška asekuracija bode povrnila skor celi znesek, za kterega je bilo pogorišče zavarovano, in da se bode kmali zidalo, kar je ogenj pokončal. Kdo je kriv ognja, ki se ni začel v kovačnici, ampak na zadnjem koncu štale pod streho, kjer je okno proti ulicam, se nikakor ne more poizvediti. Šola zavoljo ognja ni zadrževana.

— Ravnokar so prišli v založbi Giontinovi trije vezki novih pesem na svetlo, ki jih je pod naslovom „Slovanska beseda“ zložil naš mnogocenjeni skladatelj Juri Fleišman. Cena vsakemu vezku je 40 kr. Drugi pot kaj več. — Ker je tudi gosp. Blaznik iznova in v veči obliki dal natisniti tri vezke „Grlice slovenske“, ki so zaklad najlepših pesem, pevcem ne manjka gradiva na izbero. Prihodnji vezki „Grlice slovenske“, ki jih bode vredil čitavnični pevovodja gosp. J. Fabjan, bodo obsegali še ne natisnjene pesmi, ki so se pele pri besedah čitavnice ljubljanske.

— Sl. vodstvo južne železnice je čitavnici ljubljanski dovolilo, da se udje njeni, ki grejo poslavit začetek čitavnice vipavske 14. in 15. dne t. m., peljejo do Postojne in tudi nazaj po napol znižani ceni. Naj se tedaj do 13. t. m. oglasijo pri g. Fr. Ravnikarju, odborniku pevskega zbora, da prejmejo predpisano legitimacijo.

— Znani dr. Schmalz iz Draždan, kteri se posebno z boleznimi ušés in govora pečá, pride na poti v Trst zopet v Ljubljano, kjer se bo, kakor današnji „Oglasnik“ pravi, 3 dni mudil. Kdor želí svetú od njega, ga prejme zdaj lahko.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Najvažniša politična novica je ta, da so 1. dne t. m. na Dunaji izdelali načrt mirú o danskih homatijah, in sklenili prestanek vojske za 3 mesce. Že ta teden se na podlagi tega načrta, po kterem zgubi danski kralj Holštajn, Lauenburg in Šlezvik, začnó razprave o stanovitnem pomirenji. Kdo bode vojskine stroške plačal, — kdo bode prihodnji vladar Šlezvik-Holštajnski? je vprašanje še le v drugi in tretji vrsti. — 29. dne t. m. je bila deputacija iz Reke pred Njih veličanstvom cesarjem zavoljo železnic v Zemun na Hrvaško in Št. Peter na Kranjsko; zagotovljeno ji je bilo, da še letos bode železnica iz Zagreba v Karlovec gotova, in da zavoljo zaželjenih unih dveh železnic se bode vse storilo, da pridejo brž ko brž v posvèt državnemu zboru. — Govori se, da Njih velič. cesar potuje letos v Zagreb. — Da izložba zagrebška res bode velikanska, potrjuje tudi „Gosp. List“, rekoč, da 8 dvoran in 14 sob bo polno blaga. — „Glasonoša“ piše, da preuzvišeni škof Strossmajer okoli 15. avgusta gré iz Jamnice v Severin, odtod v Zagreb k izložbi, iz Zagreba se vrne v Djakovo in po kakih dveh nedeljah potuje v Rim. — Sliši se, da na Dunaji nameravajo po predmestjih, kjer so ulice dolge, namesti najemnih kočij napraviti železnice, ki bojo ljudí prevaževale od kraja v kraj za 5 in 10 nov. kr. Po mestih železnice! kaj ne, kako svet napreduje? — Da bi le tudi dosti cvenka bilo! Pa, kakor nam vradno naznanilo kaže, je konec rožnika še bilo za 5 milijonov in 491.554 gold. papirnatih desetic med ljudmi. — Govorí se, da državni zbor dunajski se utegne sklicati še le meseca novembra. — „Narod“ naznanja, da na jesen zopet pride vezek Palackove „povestnice českega naroda“ na svetlo. — Na Ogerskem je še vse po starem; ni še sledú, da bi se bilo po novem dvornem kancelaru kaj premenilo. — V Galicii je vse mirno. Morebiti se bo vendar sklical deželni zbor? — Na pravdo, ki že več časa trpí v Berlinu zoper Poljake v Poznanskem, se obrača zdaj pozornost svetá, ker se pri obravnavah slišijo celó nenavadne rečí, na priliko, o opravilih policijnih, ktere državni pravdnik zagovarja, čeravno se ne ujemajo vsigdar s strogo moralno postavo itd. itd. — Cesar Napoleon še zmiraj ne reče ne bev ne mev o dansko-nemških zadevah. Kralj belgiški je pri njemu v Vichy-u. — Na Laškem je državni zbor začasno odložen. Med Garibaldovo stranko je razpor; eni so zdaj hotli udariti na Benetke in Rim, eni pa ne; s temi poslednjimi je tudi potegnil Garibaldi sam.

Dnarni zapisnik Matičini.

Prenesek iz 27. lista „Novic“	4799 gold.	96*) kr.	
Darovali so za tem ali kot ustanovniki ali kot letni družbeniki:			
Gospod Jože Pleiweis v Ljubljani v obligacii .	160 „	— „	
„ P. Kozler za občino razdrško gotovine .	100 „	— „	
Slavna občina idriška na račun svojega doneska	50 „	— „	
Gospod K. Höchtl, c. kr. notar v Idrii . . .	2 „	— „	
„ L. Urbas, c. k. uradnik v Idrii . . .	2 „	— „	
Po gosp. dr. Srncu, poverjeniku v Mariboru:			
gospod dr. Dominkus	50 „	— „	
„ M. Pikelj	50 „	— „	
„ dr. Ulaga	10 „	— „	
„ Kosar	10 „	— „	
„ dr. Prelog	10 „	— „	
„ B. Sinko	5 „	— „	
„ J. Šuman	3 „	— „	
„ dr. Pavlič	10 „	— „	
„ Zorčič	10 „	— „	
„ D. Čolnik	25 „	— „	
„ Jos. Cucek	2 „	— „	
„ Juri Srebre	2 „	— „	
„ Maks Morić	2 „	— „	
„ Stevo Pavlica	2 „	— „	
„ Fr. Stražimir	6 „	— „	
„ Ferd. Remschmidt	2 „	— „	
„ Jan. Miklošić	2 „	— „	
Razun teh so darovali še:			
Gospod Andrej Pirnat	50 „	— „	
„ Štefan Kočiančič, profesor sv. pisma v Gorici na račun	30 „	— „	
„ M. Dobovšek že poslanim 100 fl. dodal je še	5 „	— „	
	5399 gold.	96 kr.	

*) S tem se popravi tiskarna pomota številke 4699 gold. 96 kr. v omenjenem listu.

V Ljubljani 1. avgusta 1864. Dr. Jer. Zupanec.

Kursi na Dunaji 2. avgusta.

5 % metaliki 72 fl. 70 kr. Ažijo srebra 13 fl. 35 kr.
Narodno posojilo 80 fl. 45 kr. Cekini 5 fl. 47 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 30. julija 1864: **77. 74. 86. 83. 88.**
Prihodnje srečkanje v Trstu bo 13. avgusta 1864.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.